

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Камен Димитров Петров

професор в област на висшето образование 3.0 „Социални, стопански и
правни науки”, професионално направление 3.7. „Администрация и

управление”,

УНСС-София

1. Обща информация

Рецензията е изготвена на основание на заповед на Ректора на ВУАРР за определяне на състав на научно жури за защита на дисертационен труд и решение на научното жури от неговото първо заседание на 19.12.2026 г.

Автор на дисертационния труд	Цветелина Борисова Борисова
Тема на дисертационния труд	„Сравнителен анализ на ефективността на търговските банки при финансиране на земеделските стопанства,,
Област на висше образование	3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление	3.8. Икономика
Докторска програма	„Финанси и банково дело“
Първично звено	Катедра „Икономика и финанси“
Наименование на висшето училище	Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – гр. Пловдив
Приемащо структурно звено	Департамент по икономика и управление
Научен ръководители	Проф. д-р Бисер Кръстев

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Цветелина Борисова Борисова притежава мултидисциплинарен образователен профил, обединяващ икономическа и педагогическа подготовка. Завършила е висше образование в областта на счетоводството и икономическия анализ, като впоследствие е придобила допълнителни педагогически квалификации, което обуславя ясно изразена връзка между академичната теория и образователната практика. Професионалният ѝ път е тясно свързан с преподавателска дейност в областта на икономиката, финансите и предприемачеството, реализирана както в средното професионално образование, така и в различни образователни и социални проекти.

В хода на своята кариера тя е натрупала практически опит в преподаването на дисциплини, свързани с финансовата грамотност, банковото дело и управлението на икономически процеси, което създава добра основа за научно развитие в областта на финансите. Паралелно с преподавателската си дейност участва в инициативи с образователна и социална насоченост, което допринася за формирането на по-широк управленски и обществен контекст на научните ѝ интереси.

От 2025 г. заема академична длъжност асистент във Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив, където съчетава преподавателска, изследователска и административна дейност. Професионалният ѝ профил се характеризира с постепенна еволюция от практико-преподавателска към научноизследователска ориентация, със специализация в областта на банковото дело, финансовото посредничество и аграрното финансиране. Тази комбинация от педагогически опит и научни интереси създава добра основа за разработването на дисертационния труд и бъдещо академично развитие.

3. Общо описание и структурна оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е организиран във въведение, три глави и заключение, следвани от списък с използвана литература и приложения. Общият обем на труда е от 153 стандартни машинописни страници. Изследването е визуализирано с 44 фигури и 19 таблици, което улеснява разбирането на представените данни и анализи.

В дисертационния труд целта, изследователската хипотеза, задачите, както и обектът и предметът на изследване са ясно формулирани и логически обвързани помежду си. Целта е дефинирана коректно и е насочена към анализ и оценка на ефективността на банковото финансиране на земеделските стопанства, чрез прилагане на сравнителен и стратегически подход. Изследователската хипотеза е формулирана в съответствие с темата на разработката и отразява предположението за наличието на зависимости между

стратегическото позициониране на банковите продукти и тяхната ефективност в аграрния сектор. Поставените изследователски задачи са структурирани последователно и обхващат основните етапи на научното изследване – от теоретично изясняване на проблематиката, през емпиричен анализ, до формулиране на приложни изводи и препоръки. Обектът и предметът на изследване са дефинирани коректно и адекватно представени, като осигуряват необходимата методологична рамка за логичното развитие на дисертационното изследване.

Дисертационният труд представлява самостоятелно научно изследване, организирано в класическа структура – въведение, три глави, заключение, библиография и приложения. Обемът и композицията отговарят на утвърдените академични стандарти за докторска дисертация.

Логиката на изложението следва ясна аналитична линия – от концептуално изясняване на проблематиката, през аналитично-емпирична разработка, до формулиране на приложни решения. Вътрешната структура на главите е добре организирана, с последователно извеждане на междинни обобщения, което улеснява проследяването на авторовата аргументация.

Прави впечатление стремежът към системност при подреждане на материала и баланс между теоретични постановки и практически анализ. Структурата е функционално съобразена с изследователската цел и позволява достигане до ясно формулирани изводи и предложения.

4. Оценка на съдържанието и научната значимост

Съдържанието на дисертационния труд е насочено към разработване на проблематика с висока актуалност, свързана с ролята на банковото посредничество за устойчивото функциониране на аграрния сектор. Темата е добре позиционирана в контекста на съвременните икономически процеси, характеризиращи се с нарастваща нестабилност на финансовите пазари, трансформации в европейските аграрни политики и повишени изисквания към ефективността на финансовото посредничество. В този смисъл изборът на изследователски проблем е обоснован и съответства на реални потребности както на научната общност, така и на практиката.

В теоретичен план дисертационният труд демонстрира солидна информираност относно класическите и съвременни концепции в областта на стратегическото позициониране и управлението на финансови услуги. Авторът систематизира широк кръг научни източници и изгражда теоретична рамка, която служи като основа за последващия анализ. Въпреки това, на места изложението запазва компилативен характер, като преобладава представянето на съществуващи постановки за сметка на по-силно изразена

авторска концептуализация.

Методологично дисертацията е изградена върху комбиниране на различни изследователски подходи, което следва да бъде оценено положително. Използването на сравнителен анализ, експертни оценки и обработка на емпирични данни позволява да се очертаят основните параметри на изследвания проблем.

Емпиричната част на труда съдържа значителен по обем аналитичен материал и е базирана на реални процеси в банковия сектор. Положително следва да се оцени стремежът на автора да интерпретира наблюдаваните явления в контекста на макроикономическата среда и спецификите на банковата институция. Включването на фактори като динамика на лихвените равнища, макроикономическа нестабилност и особености на аграрното производство придава реализъм на анализа.

Особено внимание заслужава фокусът върху земеделските производители като специфична категория икономически субекти. Авторът коректно отчита особеностите на аграрния сектор – сезонност на приходите, зависимост от външно финансиране, висока степен на риск и зависимост от политически регулации. Този секторен ракурс представлява една от по-силните страни на разработката, тъй като придава приложна насоченост на анализа.

Съществен акцент в съдържанието на дисертацията е стремежът към разработване на приложни инструменти за оценка на банковото позициониране. Предложените индикатори и модели представляват опит за преминаване от аналитично към инструментално равнище на изследването. Това следва да се оцени положително, тъй като демонстрира ориентация към практическа приложимост. Наред с това, тяхната валидност би могла да бъде по-убедително аргументирана, чрез апробация в по-широка емпирична среда или чрез пилотно прилагане в реална институционална практика.

От гледна точка на научната значимост дисертационният труд има принос основно в адаптирането и реалното приложение на съществуващи теоретични постановки в банковото позициониране. Безспорен успех е формулираните изводи относно специфичните изисквания, с които банките трябва да се съобразят при аграрното финансиране. Разработката не претендира за радикално нова теоретична парадигма, но предлага систематизиран и критичен прочит на проблема, което е напълно приемливо на етап докторска степен. Стойността на труда се проявява по-скоро в интегративния му характер и в стремежа за обвързване на теоретичния анализ с практическа проблематика.

Дисертацията предлага интересна перспектива за разглеждане на банковото позициониране като елемент от стратегическото управление на финансовите институции. Този ракурс има потенциал за по-нататъшно развитие, особено ако бъде разширен чрез

включване на съвременни тенденции като дигитализация на финансовите услуги и устойчиво агрофинансиране. В настоящия вид тези аспекти са засегнати по-скоро индиректно, което открива възможности за бъдещо надграждане на изследването.

В обобщение може да се посочи, че съдържанието на дисертационния труд се характеризира с добра тематична релевантност, последователна логика и ясно изразена приложна ориентация. Наред с това, известни ограничения се наблюдават по отношение на степента на теоретична оригиналност и методологична строгост. Независимо от това, разработката представлява стойностен научен труд с потенциал за последващо развитие и разширяване, както в научен, така и в практико-приложен аспект.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът изпълнява основната си функция – да представи синтезирано съдържанието, логиката и основните резултати на дисертационния труд. В него са отразени целите, методологичният подход и основните научни приноси.

Структурата на автореферата е ясна и позволява бърза ориентация в съдържанието на изследването. Налице е добра степен на съответствие между дисертацията и нейното резюме, което свидетелства за последователност в представянето на научните резултати. Приемам така изготвеният автореферат.

6. Научни и научно-приложни приноси

В дисертационния труд могат да се открият няколко значими приноса.

В научен план принос представлява систематизирането на теоретичните постановки, свързани със стратегическото позициониране на финансови продукти, и тяхното адаптиране към банковото обслужване на аграрния сектор. Разработен е аналитичен модел, който позволява по-цялостно разглеждане на факторите, влияещи върху ефективността на банковите стратегии.

В приложен аспект особено ценни са предложените инструменти за сравнителна оценка на банкови подходи, както и формулираните индикатори за проследяване на ефективността на позиционирането. Те създават възможност за практическо използване на резултатите както от финансови институции, така и от експерти в областта на аграрната политика.

Приносите са формулирани ясно и логически произтичат от проведеното изследване.

7. Публикации по темата

Докторантът представя публикации, които тематично кореспондират с дисертационното изследване и обхващат както теоретични, така и емпирични аспекти на разглеждания проблем. Налице е участие в научни издания с международна достъпност, което допринася за разпространението на изследователските резултати.

Публикационната активност може да бъде оценена като достатъчна за етапа на докторантура и показва последователност в научните интереси на автора. Представените научни публикации от страна на докторанта са достатъчно за покриване на националните минимални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.8 „Икономика“.

8. Критични бележки и препоръки

Наред с положителните страни могат да бъдат направени и някои препоръки. На места теоретичната част би могла да бъде по-синтетична и по-силно насочена към авторови обобщения. Методологичното обосноваване на отделни аналитични решения може да бъде разширено, особено при интерпретацията на емпиричните резултати. С оглед бъдещото научно развитие на автора би било полезно разширяване на международните сравнителни анализи и публикуване в издания с по-висок импакт.

Тези бележки имат конструктивен характер и не променят общата положителна оценка на труда.

9. Въпроси към докторанта

Към докторанта имам следния въпрос:

1. Каква роля имат търговските банки за регионалното развитие на земеделието?

10. Заключение

Дисертационният труд представлява завършено и самостоятелно научно изследване, насочено към актуален и практически значим проблем. Авторът демонстрира способност за системен анализ, добра теоретична подготовка и умение за извеждане на приложни резултати.

Считам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на вътрешните правила на Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите. Всичко казано по-горе обосновава моята

„ПОЛОЖИТЕЛНА“ оценка на дисертационния труд, разработен от докторант Цветелина Борисова.

Предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Цветелина Борисова Борисова** в професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Финанси и банково дело“.

Дата:

Рецензент:
(проф. д-р Камен Петров)